

Aan: De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten generaal.

DD: 09 Nov 2022

Het Nederlandse pensioenstelsel staat voor een historische stap. Met de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) wordt het pensioenstelsel gemoderniseerd en aangepast aan structurele ontwikkelingen in de demografie, arbeidsmarkt en maatschappij.

In 2015 concludeerde de SER al dat de nominale zekerheid in de huidige uitkeringsovereenkomst niet meer vol te houden is en dat het doorsneesysteem knelt. Het Pensioenakkoord van 2019 bood de oplossing voor de geconstateerde problemen. Het in de WTP uitgewerkte akkoord betekent een overstap op een transparante premiereregeling, waarin de doorsneesystematiek wordt afgeschaft en aan individuele deelnemers beter passende beleggingsrisico's kunnen worden toebedeeld en voor deelnemers zichtbaar wordt hoeveel geld zij al hebben gereserveerd voor hun pensioen. Doordat geen buffers meer hoeven worden opgebouwd, ontstaat eerder perspectief op verhoging van het pensioen.

Het is belangrijk dat de WTP het sterke element van de huidige pensioenregeling behoudt: het in collectiviteit uitvoeren van een solidair pensioen. Samen delen we risico's voor een levenslang ouderdomspensioen, bescherming tegen de financiële gevolgen van arbeidsongeschiktheid en bescherming van nabestaanden bij overlijden van de deelnemer.

In deze brief leggen wij uit waarom wij de WTP noodzakelijk achten voor een stabiel en toekomstvast pensioenstelsel, in het belang van deelnemers en gepensioneerden. Wij horen ook de zorgen bij deelnemers en gepensioneerden. Maar wij zijn er van overtuigd dat hun belangen worden beter gediend in de nieuwe pensioenregeling met invaren van bestaande aanspraken dan door voortzetting van de uitkeringsovereenkomst in de huidige pensioenregeling. Zorgvuldigheid bij de besluitvorming, de implementatie en de communicatie vinden wij daarbij van groot belang. Daarom zijn wij als fondsen en pensioenuitvoeringsorganisaties ons reeds lange tijd aan het voorbereiden en zijn wij voortdurend in gesprek met deelnemers, toezichthouders, sociale partners, het verantwoordingsorgaan en andere fondsen. We zijn er van overtuigd dat een zorgvuldige overstap en een evenwichtige wijze van invaren goed mogelijk is binnen de door de overheid gestelde kaders in de WTP.

Een koopkrachtiger pensioen

De minister heeft in de beantwoording van kamervragen de resultaten laten zien van berekeningen door enkele pensioenfondsen in de huidige en toekomstige pensioenregeling. Daarin is goed te zien dat de pensioenen naar verwachting hoger uitpakken in het nieuwe stelsel. Het pensioen in het nieuwe stelsel is daardoor koopkrachtiger dan het pensioen in het huidige FTK. De berekeningen maken ook goed duidelijk dat ook de huidige pensioenregeling tot vergelijkbare uitkomsten kan leiden bij tegenvallende economische ontwikkelingen.

Met de overgang naar een nieuw pensioenstelsel en het invaren van de bestaande pensioenaanspraken komt er geen extra geld beschikbaar. Maar doordat minder reserves hoeven te worden opgebouwd, komt er wel eerder geld vrij voor indexering. Rendementen kunnen direct ten goede komen aan deelnemers en gepensioneerden. Een pensioenfonds met bijvoorbeeld een dekkingsgraad van 120% kan op dit moment in het huidige FTK ongeveer 25% tot 30% van de inflatie

toekennen. In het nieuwe stelsel is echter veel meer mogelijk. Een koopkrachtig pensioen komt daardoor dichterbij.

Koopkracht kan echter niet worden gegarandeerd. De buffers in het huidige stelsel zijn mede bedoeld om nominale verlagingen te voorkomen. Het ontbreken van buffers betekent dan ook dat slechte rendementen direct doorwerken in de pensioenvermogens van alle deelnemers en de uitkering, volgens vooraf afgesproken spelregels, mogelijk naar beneden moet worden bijgesteld. Daar komt bij dat ieder kapitaalgedekt stelsel moeite heeft met lage rentes, hoge inflaties en tegenvallende rendementen. Tegen de huidige niveaus van inflatie is zowel de huidige als de nieuwe pensioenregeling niet goed bestand. Daarom is het ook zo belangrijk dat in de solidaire premieregeling wordt getoetst of de premie afdoende is om de pensioendoelstelling te realiseren. Hierdoor blijven de ambitie, de koopkracht en de daaraan gekoppelde risico's nadrukkelijk in het vizier van sociale partners.

Ook bij de recent gestegen rente en dekkingsgraden blijft de conclusie overeind dat het nieuwe pensioenstelsel leidt tot hogere pensioenen en risico's passender toedeelt aan verschillende leeftijdscohorten. Daarnaast zijn niet alleen de economische ontwikkelingen en vooruitzichten van belang. De nieuwe pensioenregeling geeft ook een passend antwoord op structurele ontwikkelingen in demografie, arbeidsmarkt en maatschappij. Dat staat los van de stand van de rente of inflatie.

Stabiliteit in uitkeringen goed te borgen in nieuwe stelsel

In de nieuwe premieregelingen bewegen pensioenen meer mee met de economische ontwikkelingen. Er kan sneller worden verhoogd, maar ook verlaging van pensioen blijft mogelijk. Daarom is het ook belangrijk dat de risicohouding van deelnemers centraal staat bij de leeftijdsafhankelijke toedeling van risico's. De WTP biedt een aantal instrumenten die kunnen worden ingezet om in de uitkeringsfase de pensioenen te stabiliseren. Naast een koopkrachtig pensioen is namelijk ook de stabiliteit van de uitkering van groot belang. Gepensioneerden ervaren verlaging van pensioen veel zwaarder dan het niet (volledig) kunnen verhogen van de uitkering.

Het eerste instrument is de mogelijkheid om schokken te spreiden over een periode van maximaal tien jaar. Dat dempt verlagingen, maar voorkomt ze in langdurig perioden van slechte rendementen niet. Daarnaast kan in de solidaire premieregeling een solidariteitsreserve worden ingezet om tegenvallers op te vangen. Een recente studie van Ortec toont aan dat door een efficiënte inzet van de solidariteitsreserve de nominale uitkeringen goed worden beschermd tegen verlagingen. Zelfs beter dan in de huidige pensioenregeling en zonder dat de opbouw van grote buffers noodzakelijk is. Dit is een groot voordeel van het afschaffen van de dure schijn zekerheid van het huidige stelsel. Onze conclusie is dat er voldoende ruimte is om, als gepensioneerden dat belangrijk vinden, ook in de toekomst de kans op verlagingen te beperken, zonder dat dit betekent dat er geen beleggingsrisico kan worden toegedeeld en koopkrachtige pensioenen uit beeld verdwijnen.

Een persoonlijker pensioen

De nieuwe pensioenregeling kent persoonlijke pensioenvermogens. Discussies tussen generaties over de rekenrente verdwijnen uit het stelsel. Voor deelnemers is inzichtelijk hoeveel pensioenvermogen er voor hen persoonlijk gereserveerd staat. Premies en rendementen zijn zichtbaar. De doorsneesystematiek zit niet meer in de weg om de relatie tussen inleg, rendement en vermogensontwikkeling inzichtelijk te maken. Persoonlijke pensioenvermogens zijn ook beter overdraagbaar. In het huidige stelsel maakt het verschil in dekkingsgraad tussen pensioenfondsen de

impact van waardeoverdracht onoverzichtelijk. In de nieuwe pensioenregeling kunnen deelnemers makkelijker tot een afgewogen besluit tot waardeoverdracht komen.

In tegenstelling tot de huidige uniforme pensioenregeling geven deze persoonlijke pensioenvermogens de mogelijkheid om aan deelnemers beleggingsrisico's toe te delen die aansluiten bij hun leeftijd, risicohouding en risicodraagkracht. Maatwerk dus. Dit is een belangrijk voordeel van het nieuwe stelsel.

In het huidige financieel toetsingskader is de nominale zekerheid niet meer vol te houden, hoe hoog de rekenrente ook is. Door structurele wijzigingen in de demografie is het premie instrument te bot geworden om schokken op te vangen. In het FTK wordt er uniform en collectief gestuurd op de stabiliteit van de nominale dekkingsgraad, terwijl het juist voor jongeren van belang is om meer gericht op rendement, en minder op nominale zekerheid, te beleggen. Op die manier kan zo goed mogelijk worden gestuurd op een koopkrachtig pensioen. Daarmee staat de nominale zekerheid in de weg van een optimaal beleggingsbeleid en een koopkrachtig pensioen. Voor een goed en betaalbaar pensioen is beleggen een belangrijke voorwaarde. Omdat er geen sprake meer is van uniformiteit ontstaat ruimte om voor alle leeftijdscohorten gericht om te gaan met beleggingsrisico's. Voor jongeren hoeft het renterisico niet te worden afgedekt. Dit betekent dat in het nieuwe stelsel minder behoefte is aan langlopende staatsobligaties en rentederivaten.

De hogere blootstelling aan beleggingsrisico voor jongeren betekent uiteraard dat hun pensioenvermogen forse schokken kent. Jonge actieve deelnemers hebben het risicodraagvlak om deze schokken op te vangen. De horizon totdat het vermogen in een uitkering wordt omgezet is lang en er wordt nog vele jaren premie ingelegd waardoor de impact op het verwachte pensioen veel kleiner is. Het beleggingsrisico wordt dichterbij de pensioendatum wel afgebouwd om de stabiliteit van de pensioenverwachting te vergroten. Belangrijk om te benadrukken is dat bij realistisch beleid er geen mogelijkheid bestaat dat vermogens negatief worden.

Met invaren wordt de collectiviteit en solidariteit optimaal benut

De WTP biedt de mogelijkheid om het bestaande pensioenvermogen collectief in te varen in de nieuwe pensioenregeling. Invaren is een eenmalige mogelijkheid om de nieuwe spelregels toe te mogen passen op de bestaande aanspraken. Dit is een cruciaal onderdeel van de overstap naar de nieuwe pensioenregeling en die overstap is in het belang van deelnemers en gepensioneerden.

Niet invaren zou ten eerste betekenen dat het collectief permanent in tweeën wordt gebroken. Dit heeft een decennia lange kostenverhoging tot gevolg, die ten koste gaat van de pensioenen van deelnemers en gepensioneerden. Maar ook de gewenste begrijpelijkheid en transparantie komen onder druk. Deelnemers hebben twee type pensioen die zich ook nog eens verschillend ontwikkelen, wat tegenstrijdige communicatie oplevert.

Niet invaren betekent ook dat er niet volledig van de voordelen van de nieuwe pensioenregeling kan worden geprofiteerd. Ouderen hebben jongeren nodig om hun uitkeringen stabiel te houden, jongeren hebben ouderen nodig om voldoende risicovol te kunnen beleggen. Wij staan voor collectieve solidaire pensioenregelingen en door invaren blijft het collectief en de solidariteit daarbinnen behouden.

Niet invaren leidt tot financieel nadeel

Naast de voordelen van het bijeenhouden van het collectief leidt niet invaren op korte termijn tot financieel nadeel. Invaren leidt namelijk op korte termijn tot verbetering van het indexatieperspectief. In het bestaande FTK kan op dit moment vanwege de eis van toekomstbestendige indexering maar zeer beperkt worden geïndexeerd. In het transitie-FTK is er regelgeving die hogere indexaties mogelijk maakt. Het transitie-FTK is echter direct gekoppeld aan de intentie tot invaren naar het nieuwe pensioenstelsel en vervalt als niet voor invaren wordt gekozen.

Sterker nog, ook op de lange termijn wordt het perspectief slechter als niet wordt ingevaren. Omdat het achterblijvende collectief bij niet invaren geen premie-inleg meer kent, wijzigt de samenstelling van deze groep; deze wordt steeds ouder. Dat heeft uiteraard consequenties voor het beleggingsbeleid, dat moet steeds defensiever worden met een kortere horizon. En dat heeft met grote kans een negatieve impact op de pensioenresultaten van de achterblijvers. Voor de jongste achterblijvende deelnemers geldt dat uiteindelijk een vaste uitkering bij een verzekeraar moeten worden ingekocht als de omvang van het gesloten collectief te klein wordt om levensvatbaar te zijn.

Het afschaffen van de doorsneepremie en het besluit tot invaren lijken twee gescheiden onderwerpen. Er is echter een belangrijke relatie. Zonder invaren is het niet mogelijk de doorsneesystematiek op evenwichtige wijze af te schaffen. De compensatie van het afschaffen van de doorsneesystematiek kan niet meer uit de 'dubbele transitie' of uit het vermogen van het pensioenfonds plaatsvinden. De volledige compensatie moet dan uit premie worden gefinancierd, wat in het huidige tijdsgewricht met hoge inflatie erg lastig zal zijn.

Een evenwichtige overgang

Met het invaren wordt het collectieve vermogen verdeeld over de persoonlijke pensioenvermogens van alle aangesloten actieve deelnemers, slapers en uitkeringsgerechtigden. Die verdeling moet evenwichtig zijn. Het is daarnaast goed om te beseffen dat het pensioenfonds het gehele vermogen verdeelt tussen alle actieve deelnemers, slapers en uitkeringsgerechtigden. Er wordt niets achtergehouden. En daarbij wordt het pensioenfonds zeer zorgvuldig getoetst door het verantwoordingsorgaan, het toezichthoudende orgaan en de Nederlandsche Bank. Sociale partners betrekken verenigingen van slapers en gepensioneerden bij de besluitvorming om in te varen.

Om tot een evenwichtige verdeling van het vermogen te komen, schrijft de WTP een aantal instrumenten en kaders voor. De instrumenten stellen het pensioenfonds in staat om voor hun specifieke situatie tot een evenwichtige verdeling te komen. Het basisinstrument voor het invaren is de invaarmethode. Fondsen kunnen kiezen uit twee methodes, de standaardmethode en de vba-methode. Wij vinden het heel verstandig dat de minister de standaardmethode als default voorschrijft. De standaardmethode is eenvoudig, inzichtelijk en controleerbaar.

Ook geeft de WTP de mogelijkheid om in het kader van de evenwichtigheid de vermogensverdeling in specifieke situaties nog binnen voorgeschreven bandbreedtes aan te passen. Daarmee kunnen bijvoorbeeld de lopende uitkeringen worden beschermd of de solidariteitsreserve worden gevuld. Door de verschillende mogelijkheden kan voor ieder fonds in iedere situatie tot een evenwichtige verdeling worden besloten. Dat de minister hier, op uitdrukkelijk verzoek van de Tweede Kamer, ondergrenzen stelt is begrijpelijk en verstandig.

Invaren van de bestaande aanspraken naar het nieuwe stelsel is gunstig voor gepensioneerden. Bij het bestaan van een buffer op het moment van invaren zullen het juist de huidige gepensioneerden

zijn die van het invaren gaan profiteren. De buffer zal, in ieder geval gedeeltelijk, direct worden ingezet voor hogere pensioenuitkeringen.

Een zorgvuldige overgang

Er bestaan zorgen dat de besluitvorming en de implementatie van de nieuwe pensioenregelingen en het invaren een te grote en complexe operatie is. Dat zorgvuldigheid van groot belang is zijn wij ons bewust. Voor pensioenfondsen is datakwaliteit van essentieel belang, zeker als er wordt ingevaren. Deelnemers moeten er op kunnen vertrouwen dat de omzetting naar persoonlijke pensioenvermogens correct gebeurt. Mede daarom zijn pensioenfondsen en hun uitvoeringsorganisaties al sinds het Pensioenakkoord bezig met de voorbereidingen. Daarbij hanteren wij hoge kwaliteitsstandaarden. De AFM concludeerde in onderzoek van februari 2022¹ dat de aandacht voor datakwaliteit de afgelopen jaren is toegenomen en dat de pensioensector voldoende oog heeft voor dit thema.

Daarnaast schrijft de WTP voor dat pensioenfondsen zowel voor als na het invaren aantonen dat de datakwaliteit op orde is. Sectorbreed is een kader datakwaliteit opgesteld waarmee fondsen op een consistente en aantoonbare wijze de datakwaliteit kunnen onderbouwen en borgen. Ook bieden de huidige investeringen in de administratiesystemen de kans om deelnemers beter persoonlijk inzicht te bieden. Een foutloze administratie is echter een utopie. Waarbij ook in de nieuwe pensioenregeling nog steeds geldt dat deelnemers in het geval van fouten in de administratie alsnog het volledige pensioen krijgen waar zij recht op hebben. Het invaren geeft daarvoor geen begrenzing.

Na het in werking treden van de wet hebben pensioenfondsen nog een aantal jaar om er voor te zorgen dat de overgang zorgvuldig verloopt. Pensioenfondsen leggen over het invaren en de inrichting van de nieuwe pensioenregeling verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht. Ook de toezichthouders De Nederlandsche Bank en de AFM kijken kritisch mee. Voor het invaarbesluit geldt zelfs dat de Raad van Toezicht goedkeuring moet verlenen en DNB een verbod op kan leggen. Voldoende waarborgen voor een eerlijke en beheersbare overgang.

Afsluiting

De overstap op de nieuwe pensioenregeling en het invaren van bestaande aanspraken is in het belang van deelnemers en gepensioneerden. Wij zijn er van overtuigd dat dit voor gepensioneerden op korte termijn leidt tot een verbetering van de koopkracht en voor actieve deelnemers een bij de leeftijd passende, transparante en houdbare pensioenregeling oplevert. Het nieuwe stelsel met persoonlijke pensioenvermogens beweegt meer mee met de economie. Gelukkig biedt de WTP instrumenten die fondsen in staat stellen het risico op (forse) pensioenverlagingen te dempen.

De overgang naar het nieuwe stelsel is een grote en complexe operatie. Wij begrijpen de zorgen van deelnemers en gepensioneerden en hebben daar aandacht voor in onze besluitvorming en communicatie. Het is de pensioenfondsen er alles aan gelegen om de overgang zo zorgvuldig en ook evenwichtig mogelijk plaats te laten vinden. De waarborgen daarvoor zijn in voldoende mate aanwezig.

¹ <https://www.afm.nl/nl-nl/nieuws/2022/februari/pensioenadministratie-pensioencommunicatie>

Corien Wortmann-Kool, Bestuursvoorzitter ABP

Harmen van Wijnen, Voorzitter uitvoerend bestuur ABP

Joanne Kellerman, Voorzitter bestuur PFZW

Eline Lundgren, Voorzitter bestuur Pensioenfonds Bouw

Jos Brocken, Voorzitter PMT (werknemers)

Terry Troost, Voorzitter PMT (werkgevers)

Nicole Beuken, Voorzitter PME

Eric Uijen, Voorzitter uitvoerend bestuur PME

Annette Mosman, Voorzitter RvB APG

Edwin Velzel, CEO PGGM